

*Thomas Jordan,
forskare och lärare vid Göteborgs
universitet, inbjuder till:*

Perspektivmedvetenhet och Integrativ problemlösning

Färdigheter och metod för arbete med komplexa frågor

Göteborg, 4-5 juni 2012

I korthet

Tvådagarskursen beskriver och demonstrerar kognitiva färdigheter (perspektivmedvetenhet) och metodik (integrativ problemlösning) som förändringsagenter, grupper och organisationer behöver för att hantera komplexa frågor på fruktbara sätt. Ansatsen är särskilt relevant vid förändringsarbete där det finns djupgående värdekonflikter och stora klyftor mellan olika aktörers perspektiv. Kursen vänder sig bl.a. till konsulter, projekt- och processledare, föreningsaktiva och ledare. Nedan ges först en bakgrund till kursens fokus. Därefter beskrivs kursens innehåll och praktiska förutsättningar.

Samhällsproblem som bjuder motstånd

Vi behöver bli bättre på att utveckla konstruktiva strategier för att hantera de besvärliga problem samhället som helhet och enskilda organisationer står inför. Hur förändrar vi företag och organisationer så att de bättre kan hantera nya utmaningar i omvärlden? Hur gör vi när det uppstår djupgående meningsmotsättningar inom myndigheter, företag och värdebaserade organisationer kring mål och strategier? Vad gör vi för att förebygga att invandrarungdomar som inte kan se en väg för sig in i välfärdssamhället väljer kriminalitet och drogmissbruk i stället? Vad gör vi när den etniskt svenska kulturens normer och värden kolliderar med invandrades normer, värden och beteendemönster? Hur ska vi göra när teknikutveckling, internationalisering, ekonomiska problem och ökande sjukskrivningar utsätter välfärdssystemen för allt svårare påfrestningar?

Den här sortens komplexa frågor bjuder motstånd - de kan inte lösas med enkla åtgärder/quick fixes. Svårösta frågor leder ofta till meningsskiljaktigheter mellan olika läger, där skillnader i politisk ideologi, yrkesroll, världsbild och värderingar medför helt olika föreställningar om problemens orsaker och möjliga lösningar.

Problem ser olika ut beroende på var man står

Vi lever alla inbäddade i våra föreställningsvärldar, där det som händer får sin betydelse för oss genom att vi placerar in det i vår egen speciella berättelse om vad som är viktigt och oviktigt, rätt och fel, bra och dåligt. Den berättelse du själv använder för att tolka det du möter sätter strålkastarljuset på vissa saker, medan andra hamnar i skuggan. Om du har insikt i din egen föreställningsvärlds karaktär kan du också se dess begränsningar och därigenom bli mer intresserad av att skaffa dig djupare insikt genom att bekanta dig med hur olika problem ser ut inom ramen för andra föreställningsvärldar.

Ofta är olika grupper och individers perspektiv så olikartade att det tycks omöjligt att komma fram till gemensamma lösningar i frågor som är viktiga för de inblandade parterna. Inte sällan används mycket energi till fruktlösa debatter mellan personer och grupper som är oemottagliga för andra argument än de egna. För att stärka vår kompetens att hantera djupgående problem och konflikter på ett fredligt och konstruktivt sätt måste vi utveckla vår förmåga att varsebli, förstå och arbeta med egna och andras perspektiv.

Perspektivmedvetenhet

Förmågorna att varsebli, förstå och hantera tolkningsperspektiv har av den amerikanske filosofen Ken Wilber kallats *vision-logic*. Jag föredrar att kalla dessa förmågor för *perspektivmedvetenhet*. Kärnan i perspektivmedvetenhet är att kunna se hur de enskilda ståndpunkter och åsikter som människor har är grundade i föreställningsvärldar, d.v.s. system av antaganden och tolkningsmönster. Det handlar både om att kunna se sin egen föreställningsvärlds speciella egenskaper och andra personers och grupper föreställningsvärldar. En god förståelse för egna och andras perspektiv skapar förutsättningar för att aktivt *använda* kontrastverkan mellan de olika perspektiven för ökad insikt och kreativa och integrativa problemlösningar.

Från insikt till praktik: Integrativ problemlösning

Integrativ problemlösning är ett arbetssätt som innebär att en grupp människor med olika bakgrund och roller bearbetar ett valt komplext problem genom att identifiera vilka olika åsiktsläger som finns i debatten och spegla problemet i vart och ett av dessa perspektiv ("perspektivprovning"). Det kan t.ex. handla om frågor kring miljöproblematik, utanförskap, otrygghet i bostadsområden, hedersrelaterat våld, främlingsfientlighet, vandalism eller ungdomskriminalitet. Metodiken är ett exempel på hur perspektivmedvetenhet kan omsättas i konkret förändringsarbete. Arbetssättet har utvecklats och utprovats av Sara Ross (2001), som arbetat på uppdrag av den amerikanska stiftelsen Kettering Foundation. Denna organisation har gjort till sin uppgift att främja användningen av rådslagsdemokrati (deliberative democracy) i det amerikanska samhället. Det ursprungliga formatet utvecklades för att användas i medborgarseminarier i lokalsamhällen, därför har metodiken här anpassats för att fungera i ett bredare spektrum av kontexter. Inom ramen för ett treårigt forskningsprojekt har min kollega Pia Andersson, jag och andra kollegor experimenterat med metodiken i olika sammanhang.

Metoden kan utträtta följande arbete:

- Omformulera och precisera komplexa samhällsproblem så att de blir hanterbara.
- Skapa en fyllig bild av komplexa orsakssammanhang av betydelse för problemområdet.
- Synliggöra de olikartade perspektiv som finns i diskussionen om hur problemen ska hanteras så att man dels kan lära av olika infallsvinklar, dels vinner ökad insikt i bakgrunden till friktioner mellan olika perspektiv.
- Synliggöra konsekvenser av olika typer av åtgärder genom att betrakta dem med utgångspunkt från olika föreställningsvärldar.
- Skapa förutsättningar för utveckling av åtgärdsprogram som har goda förutsättningar dels att bli verksamma, dels att vinna acceptans bland inblandade parter.

Den arbetsprocess som beskrivs här kan användas i många olika sammanhang, t.ex.:

- På arbetsseminarier där företrädare för olika yrkesgrupper träffas för att utarbeta handlingsstrategier i relation till vissa specifika problem;
- Inom enskilda förvaltningar, myndigheter, företag och andra organisationer där projektgrupper bildats för att analysera och hantera avgränsade problem;
- I utskottsarbete och utredningar på kommunal, regional, nationell eller internationell nivå när

företrädare för olika politiska grupperingar behöver utarbeta en gemensam strategi inom ett visst problemområde;

- Inom ramen för medborgarseminarier där engagerade medborgare i en kommun eller kommundel samlas för att finna vägar att åtgärda lokalsamhällets problem (ett särskilt anpassat format har utvecklats för denna typ av seminarier). I denna form är ansatsen ett viktigt bidrag till utvecklingen av rådslagsdemokrati (deliberative democracy);
- Inom politiska organisationer (partier, aktivistorganisationer etc.) som vill nå djupare förståelse för ett visst problemområde genom att beakta hur problemet ter sig från olika perspektiv.

Deltagare

Kursen lämpar sig till alla som arbetar i situationer där värderingar och perspektiv kommer i obalans och konflikt. De kan handla om organisationskonsulter, projekt- och processledare, folkbildare, personalspecialister, föreningsaktiva, politiker och ledare i olika sammanhang.

Kursens innehåll

Kursen bygger bl.a. på de senaste årtiondenas forskning om vuxnas kognitiva utveckling, samt flera egna forskningsprojekt om medvetenhet och föreställningsvärldar i svenska samhällsfrågor. Under kursen behandlas följande teman:

Introduktion till perspektivmedvetenhet

Vi går grundligt igenom innebörden i begreppet perspektivmedvetenhet, bland annat med hjälp av den forskning som finns kring *reflective judgment* (King och Kitchener) och *dialektiskt tänkande* (Basseches). Inte minst är det viktigt att synliggöra de konsekvenser vi alla möter i samhälle och organisationer av *svag* eller obefintlig perspektivmedvetenhet (d.v.s. när människor agerar utan medvetenhet om att de faktiskt har ett tolkningsperspektiv med särskilda egenskaper).

Övning i perspektivmedvetenhet

Vi väljer ut och arbetar med teman där det finns djupgående värdekonflikter, t.ex. privatisering av sjukvård, våld mot kvinnor i vissa invandrargrupper, deltagande i EUs militärsamarbete eller liknande.

Att främja perspektivmedvetenhet hos enskilda, i grupper och i organisationer

Vi behandlar begreppet *scaffolding*, som ordagrant betyder "byggnadsställning," men som kanske bäst på svenska översätts med *stödstrukturer*. Hur kan vi främja ökad perspektivmedvetenhet hos enskilda personer, grupper och i organisationer?

Integrativ problemlösning i praktiken

Introduktion till "The Integral Process for Complex Issues" (TIP, integrativ problemlösning), en metod för att handleda grupper i utvecklingen av strategier för att hantera komplexa samhällsfrågor. Metoden lämpar sig väl även för bearbetning av komplexa problem inom organisationer.

Kursledare

Thomas Jordan är docent, forskare och lärare vid Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap vid Göteborgs universitet. Han har forskat och undervisat om konflikter, samarbete och vuxenutveckling sedan mitten av 90-talet. Inom ramen för en forskartjänst kunde han ägna flera år åt att grundligt gå igenom den forskning om vuxenutveckling som bedrivits främst i USA sedan 1960-talet. Thomas Jordan har publicerat ett flertal forskningsrapporter och artiklar där vuxenutvecklingspsykologi används som redskap för att studera arbetsplatskonflikter och förändringsarbete i organisationer och

politik. År 2000 tilldelades han, i egenskap av lärare och forskare vid Handelshögskolan i Göteborg, den pedagogiska utmärkelsen "Handels Pärla." För vidare information om Thomas Jordans utbud, se www.thomasjordan.se.

Texter av/med Thomas Jordan kring perspektivmedvetenhet och angränsande ämnen:

Thomas Jordans blogg: Här finns olika bloggtexter av relevans för temat perspektivmedvetenhet. URL: blog.perspectus.se.

Skillful Engagement with Wicked Issues. A Framework for Analysing the Meaning-making Structures of Societal Change Agents, Integral Review, vol 7:2, 2011. URL: integral-review.org

Samhällsbyggets hustomtar. Forskningsrapport utgiven av Krisberedskapsmyndigheten om "postkonventionella" förändringsagenter i svenska myndigheter och förvaltningar. Finns för nedladdning här: www.perspectus.se/tj/publikationer.html

Tryggare och Mänskligare Göteborg. Ett exempel på hur en visionslogisk ansats till förändringarbete kan se ut i praktiken: kansliet inom Göteborgs brottsförebyggande råd. Finns som pdf-fil eller för beställning här: www.tryggaremanskligare.goteborg.se/publikationer/rapporter.html

Att hantera de svårlösta samhällsfrågorna, av Thomas Jordan och Pia Andersson, Tryggare och Mänskligare Göteborg, 2010. Finns som pdf-fil eller för beställning här: www.tryggaremanskligare.goteborg.se/publikationer/rapporter.html

Perspektivvandringar. Att arbeta med trygghetsfrågor i lokalsamhället, av Pia Andersson. Rapporten presenterar ingående TIP-metoden. Finns som pdf-fil eller för beställning här: www.tryggaremanskligare.goteborg.se/publikationer/rapporter.html

Tid, plats och anmälan:

Tid: Göteborg, 4-5 juni 2012.

Första dagen kl 9.00-17.00, andra dagen 9.00-16.00.

Plats: Centralt i Göteborg.

Kursavgift: För deltagare som betalar via företag/arbetsgivare, 5.000 (+ moms). Privatpersoner som betalar med egna beskattade medel: kontakta mig så hittar vi en rimlig avgift. Avgiften betalas mot faktura efter genomförd kurs.

Anmälan med önskad faktureringsadress skickas till: thomas.jordan@perspectus.se.

Har du frågor, skicka e-post eller ring 072-200 6710 (Thomas Jordan).